

til 1:2 mio. hvor der er 8 på én side. De større af kortene er for overskuelighedens skyld ofte suppleret med mindre oversigtskort og fine diagrammer. Desuden er der en del kort i stor målestok, der viser fx landskabs- eller bebyggelsestyper. Kortene er samlet i 15 emnegrupper (og vist alt, hvad man kan forvente, er taget med); i hver emnegruppe er der fra 5 til ca. 100 kort. En ganske kort introduktion er med også på engelsk. Men med støtte i en engelsk indholdsfortegnelse og de meget pædagogiske signaturforklaringer er der dog tale om en sand guldgrube af oplysninger om området, også selvom man ikke kan slovensk. Som dansker må man notere sig, at det, for en nation med ca. 5 mio. indbyggere, har været muligt at etablere en så stor medarbejderstab og at fremstille et så omfattende atlasværk.

Henning Mørch

Elfiede Regina Knauer: Die Carte Marina des Olaus Magnus von 1539: Ein kartographisches Meisterwerk und seine Wirkung. (Gratia b.10).

Redaktion Gratia Göttingen 1981. 151 s., ill. 21 cm. DM 18,-.

Det er den tidlige renæssancetids opfattelse af sin omverden, som den er gengivet i Olaus Magnus og andre samtidige kartograferes værker, der har interesseret forfatteren, og specielt Carta Marinas kunstneriske indhold og udstyr, der for øvrigt iflg. Knauer ikke kan tillægges Olaus Magnus selv. Til dette kunstneriske indhold hører således træk af de afbildede landes plante- og dyreverden og sider af beboernes adfærd som erhverv og bolig. Datidens skibstyper, ofte med hjemstedsangivelse, ses krydse havene forfulgte af uhyrer (hvaler). Men også historiske beghenheder er der blevet plads til som illustrationer af historisk kendte slag i havet og på landjorden, men også scener fra antikkens sagnerverden. Det er svært at sige, hvad den megen naive morskab har skullet tjene til ud over en vis geografisk belæring. Man fristes til at tro, at udgiveren også har haft salget for øje. Meget tyder således på, at det har været en god salgsvare, ikke mindst den omtegnede og formindskede 2. udgave fra 1572, hvor man har taget kobberstikteknikken i brug. Forf. har givet et indgående kendskab til den ældre kartografi, som det fremgår af det omfattende noteapparat og register, der fylder de sidste 70 sider.

Viggo Hansen

Ove Jørgensen: Otonivm: Odense 1593. Odense Universitetsforlag, Odense 1981. X, 118 s., ill. & 4 kort i lomme. 29 cm. Kr. 80,-

+ moms.

Odense var blandt de få byer i kongeriget, der fandt plads i det berømte atlas *Civitas orbis terrarum's* 5. bind, der udkom 1593. Det usignerede kort må efter alt at dømme tillægges Marcus Jordan, mens den ledsagende tekst efter forfatterens opfattelse er en redaktionel sammenskrivning foretaget af Georg Braun, værkets ene redaktør, her oversat af forfatteren, der samtidig fremsætter en række vurderinger og synspunkter på de mange uklarheder, der har været knyttet til kortets og tekstens oprindelse. Det afbildede bykort, der er gengivet flere gange, bl.a. i *Danmarks Natur*, bind 9, er efter datidens skik tegnet i fugleperspektiv, men her har omgivelserne fået karakter af mere end et ornament, idet der er lagt en større sammenhæng mellem by og omgivelser ind i billedet. Forfatteren, der er civilingeniør og tilknyttet Odense kommunes tekniske forvaltning, har gjort et vellykket forsøg på at overføre den fugleperspektiviske form, der er tolket som en ortografisk meridianprojektion, til et kort i sand målestok. Det foreliggende værk er en overordentlig smuk tryksag med en interessant og grundig behandling af det gamle bykort fra 1593, og anmelderen finder, det er et værdigt bidrag til det kommende storværk om Odense bys historie i anledning af 1000-års jubilæet i 1988.

Viggo Hansen

J. V. Thirgood: Man and the Mediterranean forest: a history of resource depletion.

Academic Press, London 1981. X, 194 s., 24 cm. £12,-.

Middelhavsområdet er et af de områder, der har været dyrket længst og mest gennemgribende, – og det er derfor også et af de områder, der er stærkest præget af menneskets virke. Engang var det meste skovdækket, nu er skoven for en stor del forsvundet, og det, der er tilbage er stærkt degraderet. Første halvdel af bogen behandler for Middelhavsområdet som helhed skovødelæggelsen gennem tiderne og de, overvejende menneskeskabte komponenter, der har virket. Anden del behandler – ud fra forfatterens egne erfaringer forholdene i den østligste ende af det mediterrane bassin, denne del suppleres specielt med et kapitel om Cypern. Til slut afrundes med et kapitel om kuren i den konfliktfyldte problemstilling. Bogen har sin styrke i det historiske, og er som sådan en ganske god begynderbog – hvad der til dels har været sigtet. Der er tale om en bog om skovødelæggelsen i Middelhavslandene – men ikke om bogen, dertil er manglerne for store. Forfatteren er førstemand, og er måske

veget tilbage for at gøre teksten for »forstlig«, samtidigt med at det har været hensigten at give en historisk fremstilling. Alligevel kan det synes at være en alvorlig mangel, at der ikke gives en egentlig redegørelse for skovvegetationens struktur og økologiske funktion (herunder menneskets rolle), en mangel, der føles stærkere i betragtning af det afsluttende kapitel om »kuren«. Der er ganske mange litteraturhenvisninger (ca. 250), de fleste er relevante nok, men de virker meget tilfældige; der ville nemt kunne findes mange nok så gode (på smudsomslaget er der fx en forlagsreklame for en såre relevant).

Tyngdepunktet af litteraturen er fra 50'erne, kun et dusin er fra 70'erne; der er blandt titlerne ca. 10 på fransk, 1 på tysk og 1 på italiensk – resten er på engelsk. Som et kuriosum kan det nævnes, at der til illustration af et vulgær-økologisk synspunkt på sammenhæng mellem klima og plantevækst bringes et citat fra Paludan-Müller's *Adam Homo*. Der er i øvrigt i teksten mange gode referencer til klassiske forfattere som Strabo, Plinius, etc. Der er kun 4 ret banale historiske kort – fx Romer-rigets udbredelse. Flere kort, diagrammer eller fotografier ville have været en stor fordel. I betragtning af indhold og udstyr er prisen meget høj, med danske boghandlers praksis bliver den grotesk.

Henning Mørch

Albert Kolb: Die pazifische Welt: Kultur- und Wirtschaftsräume am Stillen Ozean. Kleine geographische Schriften Bd. 3.

Dietrich Reimer Verlag, Berlin 1981. 387 s., 24 cm. DM 48,-.

I forhold til Kolb's tidligere tykke bøger (fx »Ostasien«) er denne sidste ganske anderledes. Hvor »Ostasien« er systematisk indtil det skematisk, er denne langt mere impressionistisk, begyndende på og refererende personlige rejseindtryk. Personen Kolb – så afgjort en af nutidens største tyske geografer – træder selv frem i teksten og har egne meninger. Man kan hævde, at Stillehavet selv næsten forsvinder i bogen, medens til gengæld de omgivende lande stjæler billedet. Måske bliver man knapt så klog af denne bog som fx af »Ostasien«, men man fornøjer sig mere, og altings realtive karakter kommer tydeligere frem. Det er en god fødselsdagsgave, Kolb giver os på sin 75 års dag!

Sofus Christiansen

W. R. Mead: An historical geography of Scandinavia.

Academic Press, London 1981. XVIII, 313

s. ill. 24 cm. £15,-.

Londonprofessoren W. R. Mead er givet den mest all-round orienterede geograf uden for Nordens grænser og vel den eneste, der har kunnet magte den opgave at redegøre for Skandinaviens historiske geografi. Ikke alene har han gennemrejst de nordiske lande gennem mange år og flittigt besøgt kolleger overalt, men han taler og læser også de nordiske sprog såvel som finsk. Dertil har han naturligvis også skaffet sig et omfattende kendskab til den forhåndenværende litteratur, som det fremgår af litteraturoversigterne.

Hvor de mange nordiske kolleger normalt behandler deres historiske stof retrogressivt eller retrospektivt, er Mead gået den anden vej og opererer i fremadskridende historiske tidsafsnit fra Middelalder til det sidste århundredskifte. Gennem sin tekstbehandling afslører han et usædvanligt overblik over sådanne skelsættende begivenheder, som har sat sig spor også uden for Nordens grænser og relaterer forskningsresultaterne hertil. Et stort fond af viden er bygget ind i dette værk, og det er velgørende at se ens egne og kollegers arbejder betragtet udefra og fra en vis distance, hvorved de enkelte forskeres dybdeboringer i enkelte eksempler og iagttagelser bringes ind i en større sammenhæng. Ting, som man måske ikke har tillagt så stor betydning, bringes på den anden side i samklang med tiden og med det større europæiske fællesskab, hvorved der ligesom åbner sig nye perspektiver og nye synspunkter, der kan være en lære for nordiske forskere.

Viggo Hansen

Atlas Deutsche Demokratische Republik/Hrsg. von der Akademie der Wissenschaften der Deutschen Demokratischen Republik.

Haack, Gotha 1976-81. 58 bl. kort 56 cm. M 600,- + bindet.

Et traditionelt, nationalt atlas i et fint udstyr. De mange kort, overvejende i målestok 1:750.000, med et væld af farver, skraveringer og symboler demonstrerer den højtudviklede tyske kartografi. Af og til har man dog vanskeligt ved at holde rede på de mange oplysninger, der er presset ind i nogle af kortene, men de fleste tegner et udmærket billede af de forskellige landskabsmønstre i DDR. På en hel række felter skiller landet sig tydeligt ud i fire regioner: Det nordlige landbrugslandskab, det østlige-centrale område med de store plantagearealer, Børdelandskabet med sine løssjorde, der ligger som en trekant mellem Elben og den fjerde region Thüringerwald-Erzgebirge længst mod

syd.

De enkelte kort dækker gennemgående et helt opslag på 50x70 cm, og de behandlede emner spænder fra relief, geologi, klima, vegetation over arealanvendelse, erhvervsforhold, transportnet til fordeling af skoler og kulturinstitutioner.

En generel svaghed ved værket er det relativt gamle statistiske grundlag fra ca. 1965. Kun enkelte forhold er belyst ved nyere materiale. Det gælder fx udviklingen i landbrugsstrukturen, der viser en enorm koncentration af produktionen på store kooperative »Betriebe«.

Mange randtegninger illustrerer forskellene mellem de 15 Bezirke eller mellem byerne i DDR, medens teksten indskrænker sig til rene signaturforklaringer og ordlister på russisk, engelsk, tysk, fransk og spansk. Kilde- eller litteraturlister savnes i høj grad.

Kr. M. Jensen

Martin Schwind: Das Japanische Inselreich: Eine Landeskunde nach Studien und Reisen. Bd. 2: Kulturlandschaft, Wirtschaftsgrossmacht auf engem Raum.

Verlag Walter de Gruyter & Co., Berlin 1981. XL, 658 s. ill. 25 cm. DM 280,-.

Andet bind af Martin Schwinds store arbejde foreligger nu. Det første omhandlede naturgeografiske forudsætninger. Følgende planen omfatter dette kulturlandskabet i dets historiske udvikling. Denne er behandlet i tre dele: Fra Taishi (594) til udgangen af Tokugawa-tiden (1868), Industrialiseringen som svar på teknikens gennembrud, og Følgelivningerne af industrialiseringen på den geografiske funktion i den mindre erhvervssektor. Schwinds værk er det betydeligste moderne arbejde om Japan på et europæisk sprog, og man ser med spænding frem til tredje og afsluttende bind. Kun få ikke-japanere kan vel retfærdigt bedømme bogens sagsindhold, dertil er dens væld af oplysninger for omfattende. Den giver svar på næsten alle de spørgsmål, geografer vil stille om Japan og er derfor spændende læsning, omend næppe nogen vil kalde den letlæst. En ekstra spænding knytter sig til, om det lykkes forfatteren i Taynbees ånd at forklare kulturlandskabet som et svar på historiske udfordringer inden for de økologiske rammer. Uanset om det anførte problem løses, må det siges, at regionalgeografien har fået en betydelig tilvækst i Schwinds værk.

Sofus Christiansen

Hermann Hambloch: Allgemeine Anthropogeographie: Eine Einführung. 5. Neubearb. Aufl. Erdkundliches Wissen H. 31. (Geog-

raphische Zeitschrift: Beih.).

Steiner Verlag, Wiesbaden 1982. XII, 268 s., ill. & 8 kort. 24 cm. DM 28,-.

Med en fortættet tekst på 183 sider, en litteraturliste på ca. 650 titler, et omfangsrigt stikordsregister og et illustrationsmateriale bestående af 37 tabeller og 40 figursider (deraf 16 verdenskort) er den femte, udvidede og å-jour førte udgave af Hermann Hamblochs bog et fortrinligt og tilmed læseværdigt opslagsværk. Næsten på alle punkter informeres man om det aktuelle, kulturgeografiske forskningsstade, også uden at den historiske tråd er gået tabt. Det siger sig selv, at bogen først og fremmest er skrevet for et tysksproget publikum, som det også fremgår af litteraturvalget.

Viggo Hansen

Redistribution of population in Africa, ed. by John I. Clarke, and Leszek A. Kosiński. Heinemann, London 1982. X, 212 s., ill. 29 cm. £19.50.

Denne bog er baseret på et symposium afholdt af den befolkningsgeografiske kommission under IGU. Den indledes med et sammenfattende kapitel af de to redaktører, som giver et udmærket overblik over ændringerne i Afrikas befolkningsfordeling. Herefter følger syv kapitler også af forholdsvis generel karakter, men om særlige problemkrede; fire kapitler giver overblik over migrationer i 4 lande; ti kapitler behandler »flugten fra land til by«, som også i Afrika spiller en stadig større rolle. Til slut behandler en håndfuld artikler »resettlement schemes« og andre forsøg på at planlægge flytninger og befolkningsfordeling. Der er mange tabeller, kort og henvisninger. 11 kort har direkte måttet nytrykkes, men mange af kortene er alligevel svære at læse, vel sagtens på grund af forlagets skræk for fotokopiering. Alt i alt giver bogen et udmærket indblik i migrationsprocessen i Afrika, selv om mange lande ikke bliver behandlet specifikt. I betragtning af at det statistiske materiale ofte er mangelfuldt, er det meget forfatterne får frem og præsenterer på sober vis.

Henning Mørch

Dietmar Henze: Enzyklopädie der Entdecker und Erforscher der Erde. Lieferung 9: Gül-Her.

Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, Graz 1982. S. 413-572. 28 cm ÖS 460,-.

Som enkeltmandsværk, er dette imponerende. Hvad der dog er støvet op af »Erforscher«, altid med kildehenvisning – ofte særdeles mange. Dette hæfte demonstrerer spændvidden fint. Ældste jordforsker i dette